

Drogprevenció online: **Interaktív prevenciós applikáció és honlap serdülők és szüleik részére**

Dr. Kapitány-Fövény Máté^{1,2}

¹ SE ETK Addiktológia Tanszék

² Nyírő Gyula Kórház OPAI Drogambulancia és Prevenciós Központ

2016. Október 25.

AZ ELŐADÁS TÉMÁI:

Alapfogalmak és elvek

Új kor: változó használói szokások

Virtuális terek a prevencióban

VoltEgySzer: mobilizált drogprevenció

Kitekintés: tervek, új programok

ADDIKTOLÓGIAI ALAPFOGALMAK ÉS ELVEK

KÉMIAI ÉS VISELKEDÉSESE ADDIKCIÓK ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

AZ ADDIKTÍV CIKLUS: KÖRKÖRÖS ISMÉTLŐDÉS

- 1. Ismételt **készítés** egy bizonyos viselkedési mintázat (sztereotípa) véghezvitelére
 - Az adott viselkedés komponensei **meghatározott sorrendet** követnek
- 2. A viselkedés-sor befejezéséig emelkedik az egyén **belső feszültsége**
- 3. A viselkedés-sor befejezésekor átmeneti és gyors **feszültségcsökkenés**
 - Viselkedés-megerősítés → Viselkedésforma fennmaradása
- 4. A készítés fokozatosan, órák, napok alatt visszatér, miközben az egyén negatív következményeket él át (fizikai, társas, önértékelés)
 - Ismétlési kényszer, az **addiktív ciklus újraindulása**

- Tiffany és Carter (1998): az addikciók 4 fő jellemzője

1. **Kontrollvesztés**

2. **Ingerhez kötöttség** (a kontrollvesztés akkor a legerősebb, ha a droghasználó olyan körülményekkel találkozik, ahol lehetősége van a droghasználatra, vagy „felhívó” ingerek veszik körül)

3. **Nehézség az addiktív viselkedés szabályozásában**

4. **A viselkedés sztereotipizált mintája** (a droghasználati viselkedésrepertoár beszűkül, az egyik napi pl. ivás ugyanolyan, mint egy másik napié)

AZ ADDIKTÍV VISELKEDÉS JELLEMZŐI

- Gyors, sztereotipizált teljesítmény
- Ingerhez kötött
- Kontrollhiány
- Erőfeszítés nélküli
- Tudatosság nélküli

Automatikus
viselkedés!

INGERHEZ KÖTÖTTTSÉG

INGERHEZ KÖTÖTTSÉG:

MIT LÁTUNK A KÖVETKEZŐ DIÁN?

A FIGYELEM „RÖGZÜLÉSE”

- A függőség tárgya felé mutatott rögzült figyelem
- A függőség tárgyával kapcsolatos repetitív gondolatok
- A függőség tárgyához köthető helyszínek, illatok, hasonló tárgyak is kiválthatják pl. a sóvárgás érzését.

A FIGYELEM „RÖGZÜLÉSE”

- Pl. Kannabiszhoz köthető szavakra való kiélezett figyelem a kannabiszhasználóknál összekapcsolódhat a **sóvárgással**, és a **használat gyakoriságával** is!

„Tekerés”
„Tépés”
„Szívás”

„Ganja”
„Mariska”
„Gyep” „Fű”

„Spangli”
„Pipa”
„Varázssüti”

KÖZELÍTÉS, MEGKÖZELÍTÉS

- Közelítés a függőség tárgya felé
 - Pl. hűtőben meglátott sör után nyúlás
- Közelítés a függőség tárgyához kötődő ingerek felé is
- Az erősebb közeledési tendenciák pl. összefüggésben állnak a **szerhasználat heti gyakoriságával**

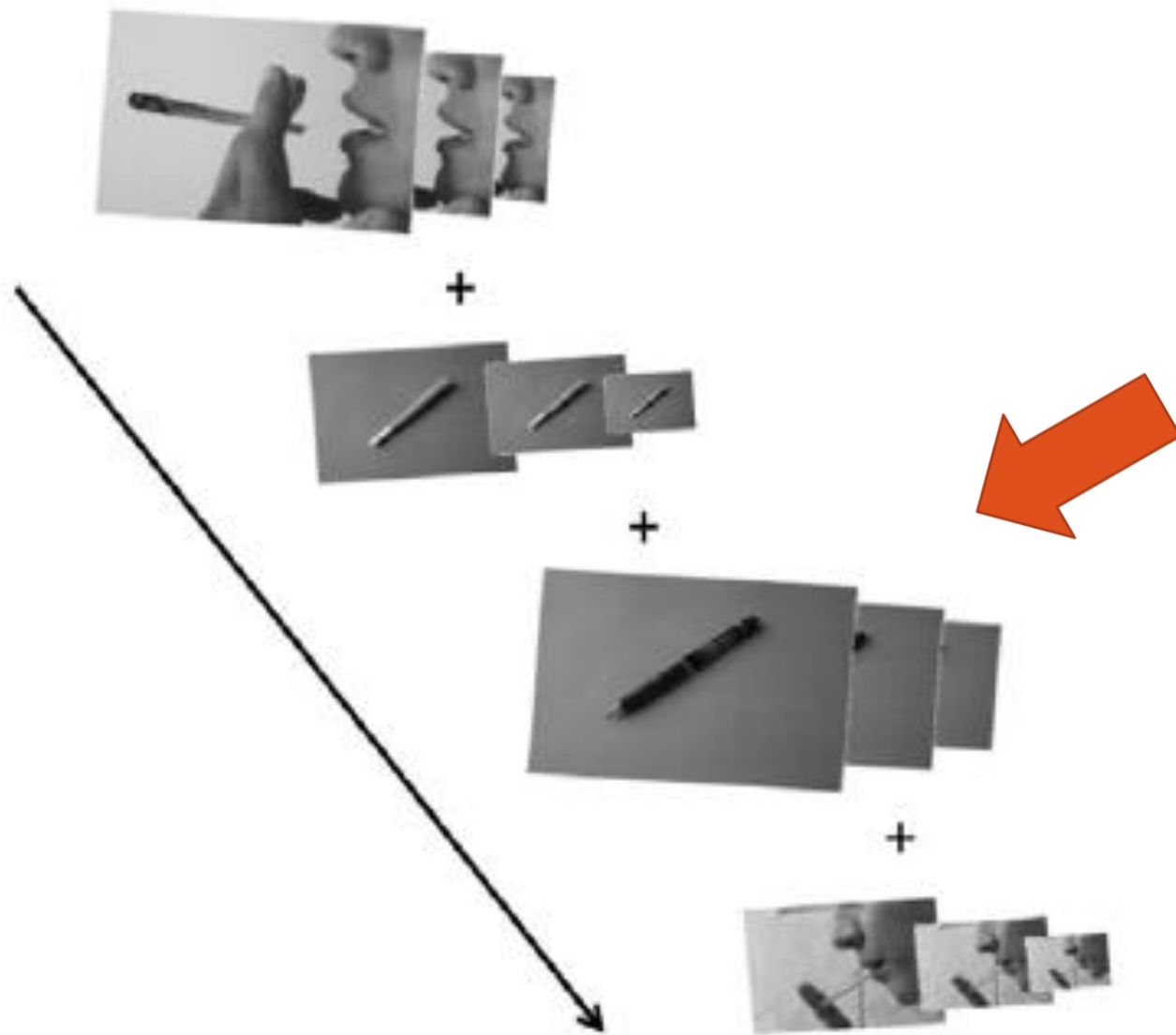
KÖZELÍTÉS, MEGKÖZELÍTÉS

- Ennek újkeletű terápiás alkalmazása:
 - „Távolítás” megtanítása a betegeknek
- Egyfajta kondicionálás:
 - A magától eltoló mozdulat rögzül , és pl. miután meglátja a hűtőben a sört, nem felé nyúl, hanem becsukja a hűtő ajtaját.
 - Önmagában nem elegendő mint terápiás módszer

- Joystickot maga felé húzza, sör képe közeledik, joystickot elnyomja magától, sör képe távolodik

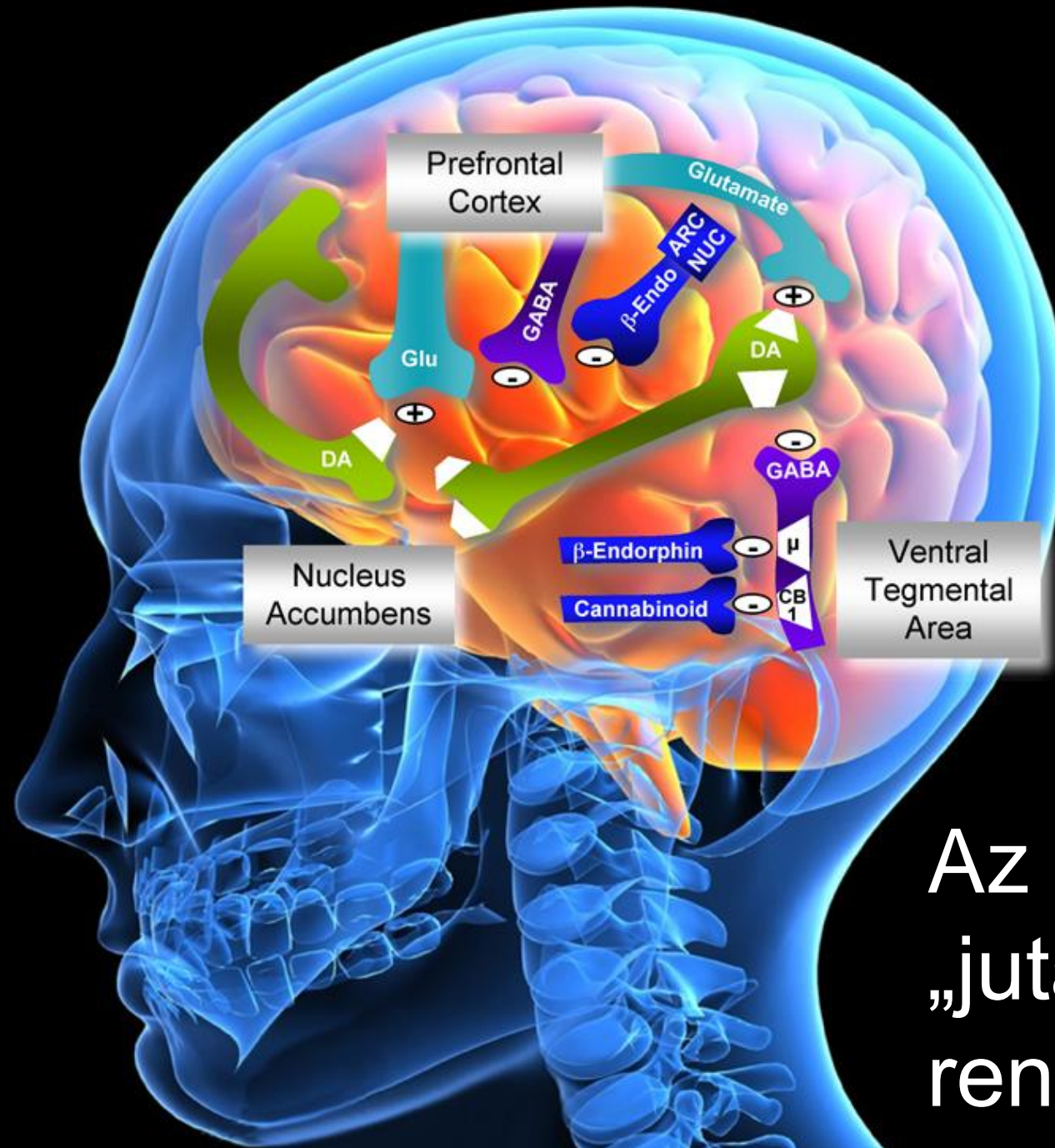

- Kannabiszhasználók esetében a kannabiszhoz köthető ingereket lehet közelíteni-távolítani

approach ← pull push → avoid

A kulcsszó:
Dopamin

Az agyi
„jutalmazó
rendszer”

KÉMIAI ADDIKCIÓK

KÉMIAI ADDIKCIÓK

- Pszichoaktív szerek fogyasztása kapcsán alakul ki
- A lista végeleáthatatlan hosszúságú:
 - Pl. a leggyakrabban használtak
 - Nikotin
 - Alkohol
 - Nyugtató-altató-szorongásoldó gyógyszerek
 - Kannabisz
 - Opiátok
 - Kokain
 - Ecstasy
 - Amfetaminok
 - **Új szintetikus szerek, designer drogok**
 - Hallucinogének
 - Stb.

KÉMIAI ADDIKCIÓK

- **Abúzus** és **dependencia** (DSM-IV, American Psychiatric Association: APA)
- Szociálisan, kulturálisan meghatározott, hogy mi számít problémás szerhasználatnak!
 - Lásd: pl. mediterrán kultúrák alkoholfogyasztása vs. iszlám kultúrák alkoholtilalma
- **Klinikailag releváns tünetek**, maladaptív (alkalmazkodást nem segítő) használat

VISELKEDÉSEK ADDIKCIÓK

VISELKEDÉSESES ADDIKCIÓK

- **Játékszenvedély (gambling)** ← DSM V: már a függőségek között szerepel
- Munkamánia (workaholic)
- Szexuális addikció
- Videó-számítógép-és internetfüggőség
- Étkezési zavarok
- Testedzés függőség
- Kényszeres vásárlás
- Kleptománia, pirománia, trichotillománia
- Társfüggőség (kodependencia)

A legtöbb közülük **impulzus-kontroll** zavar

ADDIKTOLÓGIAI ALAPFOGALMAK

A
DSM-IV-TR
DIAGNOSZTIKAI
KRITÉRIUMAI

ZSEBKÖNYV

DETOXIKÁLÁS VS. DETOXIFIKÁLÁS

- **Detoxikálás:**

- Sürgősségi beavatkozás
- Az akut életveszély elhárítása

- **Detoxifikálás:**

- Az a folyamat, amely során a személytől megvonják azt a pszichoaktív kémiai anyagot, amellyel szemben dependenciát (és toleranciát) alakított ki
- pl. rehabilitáció, osztályos kezelés

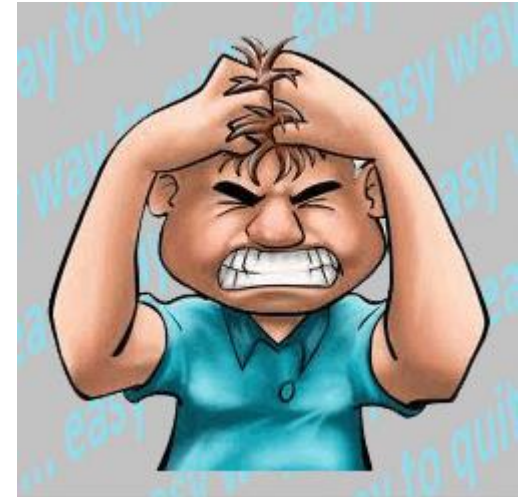
MEGVONÁS

- A) Szer-specifikus szindróma kialakulása valamely szer prolongált vagy nagyfokú használatának **megszakadása** vagy redukálása következtében
- B) A szer-specifikus szindróma klinikailag jelentős zavart vagy károsodást okoz a szociális, foglalkozási vagy egyéb fontos működésekben
- C) A tünetek nem felelnek meg valamely általános egészségi állapot kritériumainak, és **nem magyarázhatók jobban más mentális zavarral.**

MEGVONÁS

- Jellegzetes elvonási tünetek:
 - Kézremegés
 - Izzadás
 - Hidegrázás, hőhullám
 - Hasmenés, székrekedés
 - Nyugtalanság
 - Alvási nehézség, álmatlanság
 - Agresszivitás, ingerlékenység

TOLERANCIA: HOZZÁSZOKÁS

- A szervezet egy adott kémiai anyag ismételt használata során hozzászokik ennek a kémiai anyagnak a használatához
- A tolerancia eredményeképpen a szervezet:
 - Ugyanazon hatás elérése érdekében **egyre nagyobb dózist** kíván
Vagy:
 - Ugyanazon dózis folyamatos használata a kiváltott hatás **erősségének a csökkenésével**, elmúlásával fog együtt járni

TOLERANCIA: HOZZÁSZOKÁS

- **Receptorok szintjén:**
- Az adott kémiai szer által ingerelt receptor a folyamatos ingerlés következtében csökkenti érzékenységét, ezért ugyanahhoz a hatáshoz idővel egyre intenzívebb ingerlésre, növekvő dózissra lesz szükség

- **Metabolikus tolerancia:**
- Kialakulhat tolerancia a metabolizmus, a lebontás szintjén is:
 - A folyamatos használat során fokozódik a szervezet készenléte a kémiai anyag lebontására
 - A hatékonyabb lebontás pedig újfent hozzájárulhat a dózisznövelés szükségességéhez

FORDÍTOTT TOLERANCIA

- Ellentétes a toleranciával:
 - Egy szer használata során már egyre kisebb dózis is elégséges ugyanazon hatás kiváltásához
- **Háttérben:**
 - **Pl. Leromlott májfunkciók** – Kevésbé hatékony metabolizmus (pl. hosszantartó alkoholizmus esetében)
 - Nem szer-specifikus jelenség – A leromlott májfunkciók minden szer esetében fordított toleranciához vezetnek

KERESZTTOLERANCIA

- Tolerancia kialakulása egy adott pszichoaktív szerrel szemben, úgy, hogy a személy egy másik, de ugyanazon neurobiológiai mechanizmuson keresztül ható szert használ
- A kereszttolerancia tehát akkor is kialakulhat egy adott szerrel kapcsolatban, ha azt a személy adott esetben **sohasem használta!**
- Háttérében:
 - A hasonló neurobiológiai mechanizmuson keresztül ható kémiai anyagok ugyanazokat az agyi struktúrákat érintik hatásuk révén
 - Ha az egyik szer a receptorok érzékenységének csökkentése által toleranciát alakít ki:
 - Akkor ugyanazon receptorok más, de ugyanott ható kémiai anyagokra is csökkent érzékenységet fognak mutatni

KERESZTTOLERANCIA

- Példa:
 - A heroinra kialakult tolerancia minden más, a μ -opioid receptorokon keresztül ható opiátra is toleranciát jelent
-
- Ha a heroinfüggő személy nem jut hozzá a heroinhoz, akkor a megvonási tüneteket adott esetben pl. morfinnal próbálja megszüntetni
-
- Ez esetben a morfinból is nagyobb, a már kialakult herointoleranciának megfelelő dózist kell használnia

A PSZICHOAKTÍV SZEREK CSOPORTOSÍTÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

- Legális vs. Illegális
- Természetes vs. Szintetikus
- Gyógyszer vs. Ártalmas szer (méreg)
- Kemény drog vs. Könnyű drog
- Addiktív vs. Nem addiktív
- Kémiai struktúra szerint
- **Pszichoaktív hatás szerint**

PSZICHOAKTÍV HATÁS SZERINTI CSOPORTOSÍTÁS

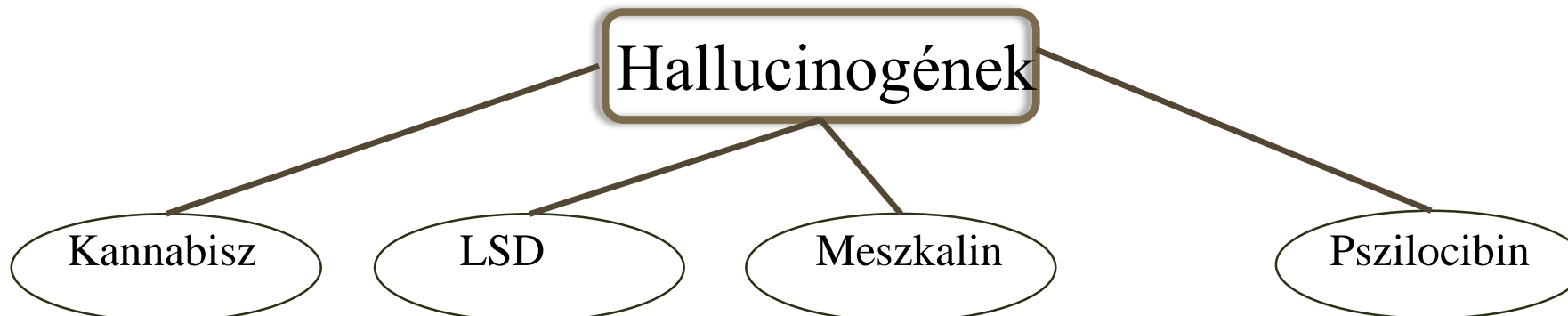
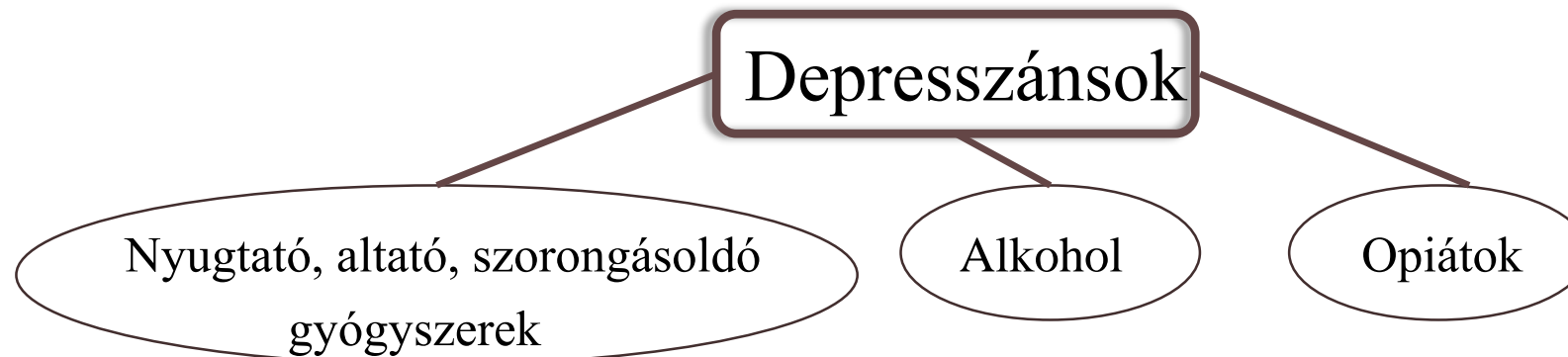
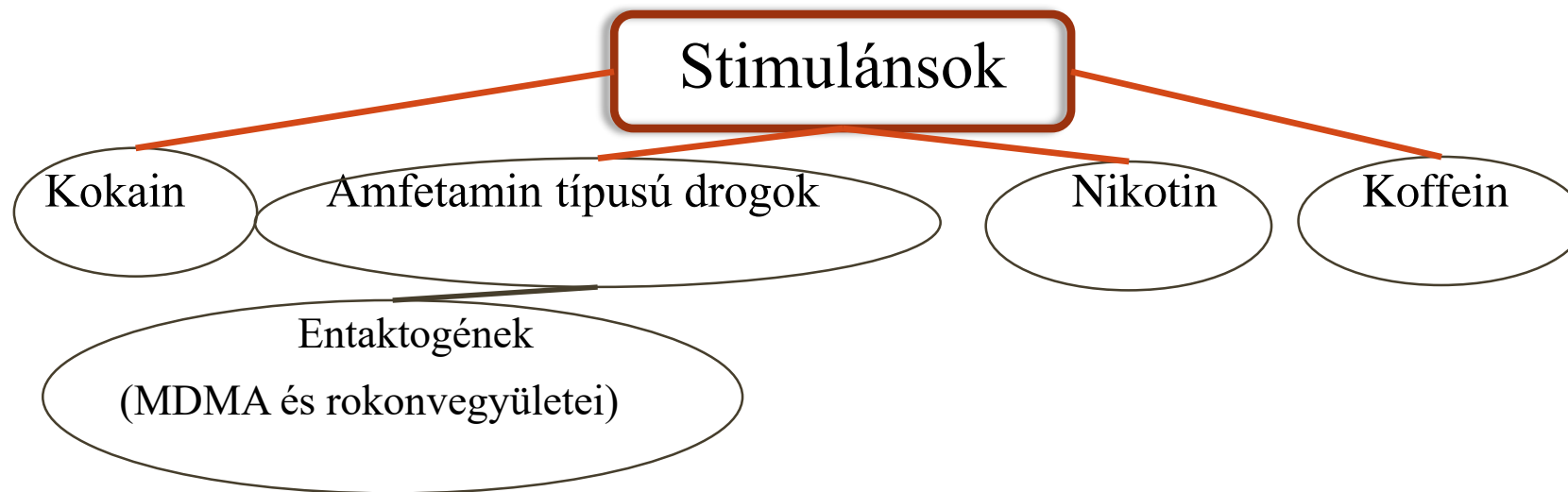
- A legelfogadottabb és leggyakrabban használt csoportosítási lehetőség
- A drogokat a központi idegrendszerre gyakorolt hatásuk szerint osztályozza
- E szempont alapján 3 nagy csoport képezhető:

(1) Stimulánsok

(2) Depresszánsok

(3) Hallucinogén anyagok

Új kor: változó használói szokások

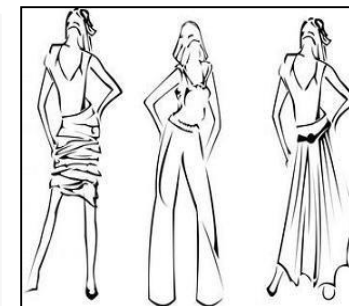

DESIGNER DROGOK: EGY KIS ETIMOLÓGIA

- Az elmúlt években számos új szintetikus drog jelent meg a rekreációs szcénában (főként partik, szórakozóhelyek, házibulik).
- Ezen drogok többsége **designer drognak** nevezhető.
- Miért hívjuk őket designer drogoknak?
 - Mert hasonló szerkezetű kémiai anyagokból szintetizálják őket, ily módon új formát, új **design**t nyernek → Már létező drogokat helyettesíthetnek Gyakran vonzó, egzotikus, érdekes nevekkel látják el őket:
 - Szuper kóla, Deliah Blue, Benzo fury, Bróm Szitakötő, stb.

- A 'designer drog' kifejezés azonban közel sem újkeletű: Már az 1980-as, 1990-es években használták (főként az amfetaminszármazékokra)

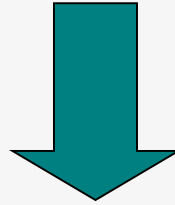
- Abban az időben vált igazán népszerűvé a különféle tárgyak és eszközök „dizájnolása” (pl. öltözékek, háztartási eszközök, otthondekorációk, stb.)

- Tudományos értelemben ez a kifejezés viszont nem igazán szerencsés:
 - Nincs egyértelműen definiálva a fogalom
 - Majdnem mindegyik szintetikus drogra használható → Nem különíti el őket jól

- A régebbi drogok kémiai szerkezetének módosítása elsősorban a törvények megkerülését segíti, hisz egy rövid ideig az új szintetikus drog legális lesz.

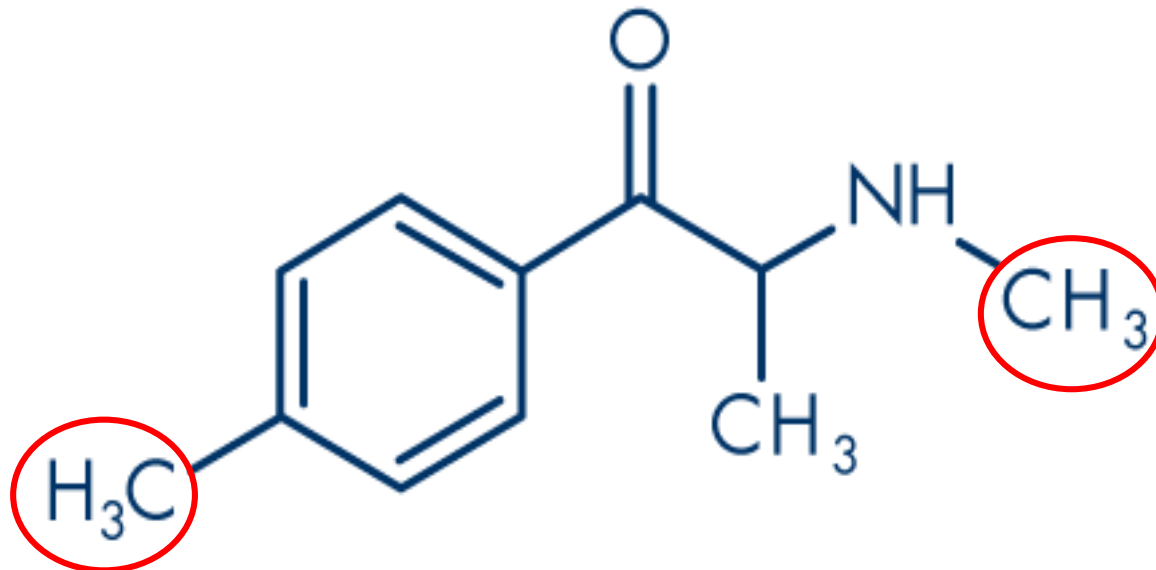
- Ezeket az új szintetikus drogot így gyakran legális szereknek vagy **'legal highs'**-nak is hívták

NÉHÁNY PÉLDA...

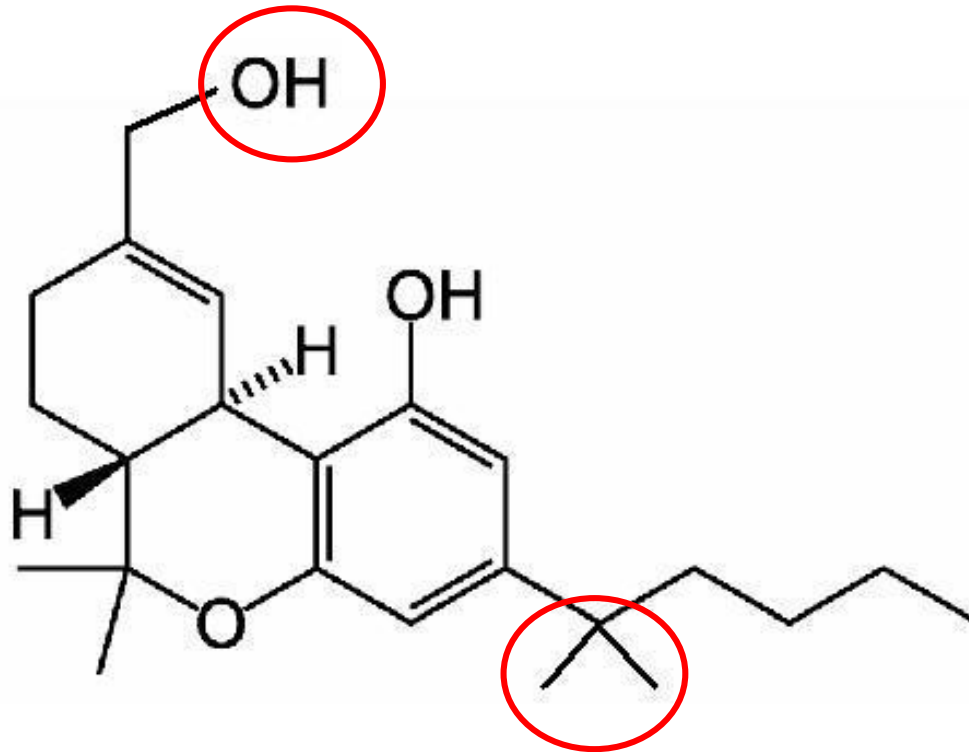
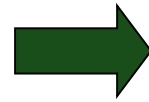
A kémiai
szerkezet
módosítva:

Ez már a
mefedron
kémiai
szerkezete

NÉHÁNY PÉLDA...

Egy kis
módosítás:
Ez már a **HU-
210**,
szintetikus
kannabinoid
szerkezete

Designer drogok: Közös jellemzők

- A designer drogokat általában olyan termékként árusítják, ami emberi fogyasztásra alkalmatlan:
 - E.g. **növényvédő szerként, növényi tápszerként, fürdőszóként, stb.**
 - *A becéző magyar:* Kati, Gina, Ica
 - Ezen drogok többsége az interneten keresztül is beszerezhető (könnyű hozzáférhetőség)
 - A drogpiac rendkívül gyorsan változik (havonta újabb és újabb drogok)
-
- Így nehéz monitorozni vagy koordinálni a terjedésüket

- Mivel sokszor maguk a használók sem tudnak sokat ezekről a drogokról, vagy egyáltalán nem tudják, hogy pontosan mi is az, amit éppen használnak, így gyakorlatilag magukon kísérleteznek (*human guinea pigs*).
- Néha még videókat is készítenek a drog hatásairól:

- A média szintén felkapta a designer drogok témáját, ami számos tévhit, rémhír és hamis információ elterjedéséhez vezetett. Néhány hangzatos szalagcím:

„A diákok veszélyes
randidroggal néznek
szembe!”

„A gyilkos Miaú drog elérte az
ír utcákat is!”

„Krokodil: a drog, ami felfalja
a narkósokat!”

„Nemi erőszak drogok: vajon
nem a részegség áll a
háttérben?”

- A designer drogok tényleges veszélyeit azonban valóban nem szabad figyelmen kívül hagyni!

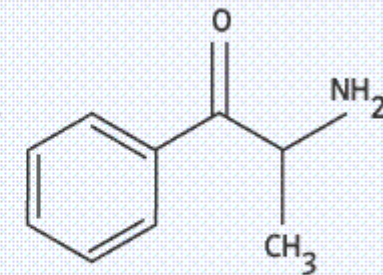
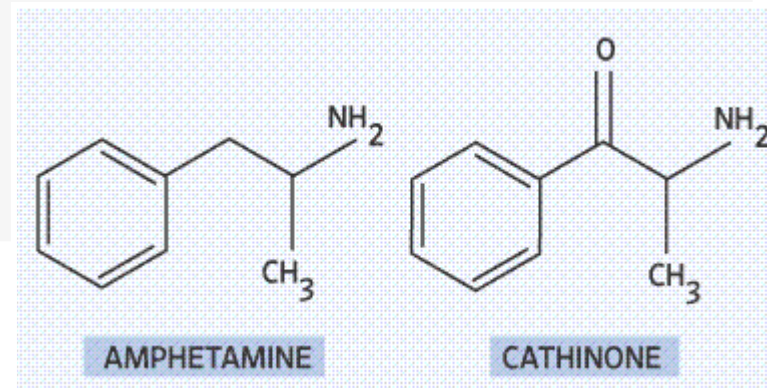
MÁS SZEREK HELYETTESÍTÉSE...

- Némelyik használó azért fogyasztja ezeket a drogokat, hogy más szereket (jellemzően illegális vagy nehezen elérhető drogokat) helyettesítsen velük.
- Például:
 - A **kratomot**, a **mefedront** és az **MDPV-t** gyakran az opiátok helyettesítésére használják
 - Amikor a heroin nehezen elérhetővé vált, sok opiáthasználó elkezdte ezeket a designer drogokat használni (sokszor intravénásan)

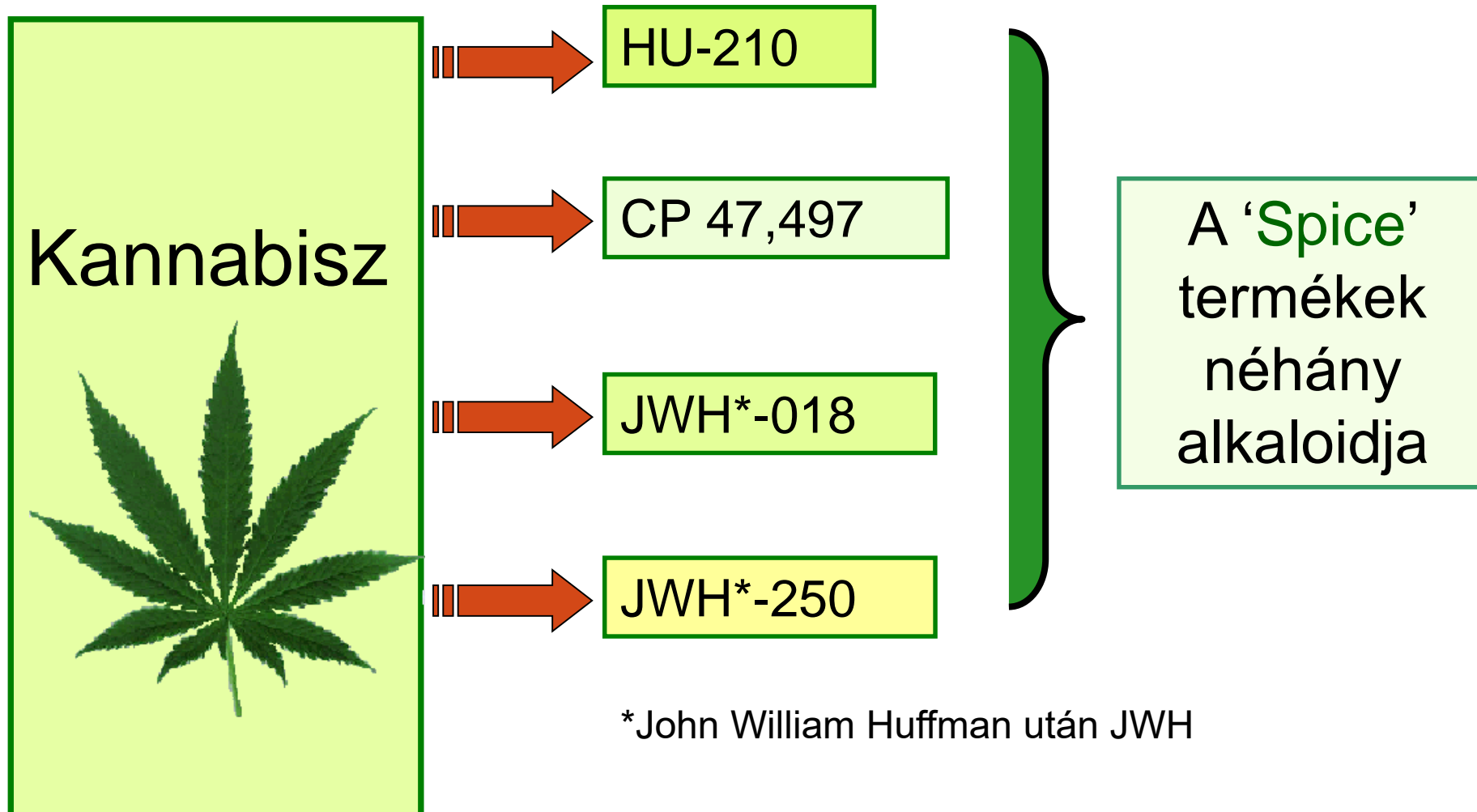
MÁS SZEREK HELYETTESÍTÉSE...

- Némelyik használó azért fogyasztja ezeket a drogokat, hogy más szereket (jellemzően illegális vagy nehezen elérhető drogokat) helyettesítsen velük.
- Például:
 - A **katinonok** az **amfetaminszármazékokat** is helyettesíthetik
 - Ezen szerek kémiai szerkezete nagyon hasonló!

MÁS SZEREK HELYETTESÍTÉSE...

- Régi cél, új megjelenés

MÁS SZEREK HELYETTESÍTÉSE...

- Régi cél, új megjelenés

Katinon
(Khat
növény)

4-Metiletkatinon (**4-mec**)

4-Metilmetkatinon (**mefedron**)

3,4-Metilendioxi-N-metilkatinon
(**metilon**)

4-fluorometkatinon (**flefedron**)

Stimulánsok

4-MEC

Butilon

Benzo fury

BZP

Metilon

MDPV

GHB

Flefedron

Mefedron

Depresszánsok

Premazepam

Kratom

GHB

China White

Hallucinogének

Spice termékek

Bróm Szitakötő

A GHB erősen dózisfüggő hatásai:

Alacsony dózis:
stimulánsként hat

Magasabb dózis:
depresszánsként
hat

- A designer drogok többsége **stimuláns szerként** kategorizálható
- Ily módon nagyon is alkalmasak lehetnek rekreációs igények kielégítésére
- Tipikus stimuláns hatásaik:
 - Fokozott energia
 - Beszédesség, megnövekedett szociabilitás
 - Megnövekedett önbizalom
 - Eufória
 - Kiélesedett percepció
 - Éberség
 - Késztetés a mozgásra, táncolásra

A DESIGNER DROGOK LEHETSÉGES VESZÉLYEI

- Az egyik fő veszélyforrás ezekkel a szerekkel kapcsolatban éppen az, hogy még mindig nagyon keveset tudunk testi és szubjektív pszichés hatásairól
 - Még mindig nem ismerjük használatuk rövid- és hosszútávú kockázatait
 - Számos tanulmány számol be designer droghoz köthető **halálesetekről** is.
-
- Valószínűsíthető, hogy az MDPV, a GHB és a mefedron túladagolható!

Egy feltörekvő újonc: MDPV

Production 生產

FAQ 常見問題

Delivery 交貨

Contact 聯繫

MDPV AND LEGAL BULK POWDERS

MDPV, Flephedrone, Naphyrone, 5-IAI, 6-APDB - legal powders.

The site legalpowder.cn.com You can always buy a legal online bulk powders, learn all about JVH, MDPV, read comments about MDPV and other legal powders.

MDPV (Methylenedioxypropylvalerone) - synthetic psychostimulant, on the strength of stimulation than Ritalin in 4 times. MDPV not found its applications in medicine, but he sold in 2007 as a connection for research.

MDPV – consists of a white or light brown hygroscopic powder. On air and in solution is oxidized and presumably expire. Despite the similar name, is not synonymous MDMA.

Buy online MDPV, JVH, Naphyrone, 5-IAI, 6-APDB legal pills buy MDPV - if your queries in a search engine, then you've come to the right place. legalpowder.cn.com legal and other powders.

!!! We sell MDPV and other substances for processing plants and chemical synthesis. All material presented on this site are not intended for human consumption.

„Emberi fogyasztásra
nem alkalmas!”

ÚJ KOR: VÁLTOZÓ HASZNÁLÓI SZOKÁSOK

- Klasszikus szerek háttérbe szorulása: heroin, kokain, ecstasy kvázi eltűnése
- Legnépszerűbb, tartósan a piacon maradó ÚPSZek:
 - Szintetikus katinon-származékok
 - Szintetikus kannabinoidok (biofű/műfű)

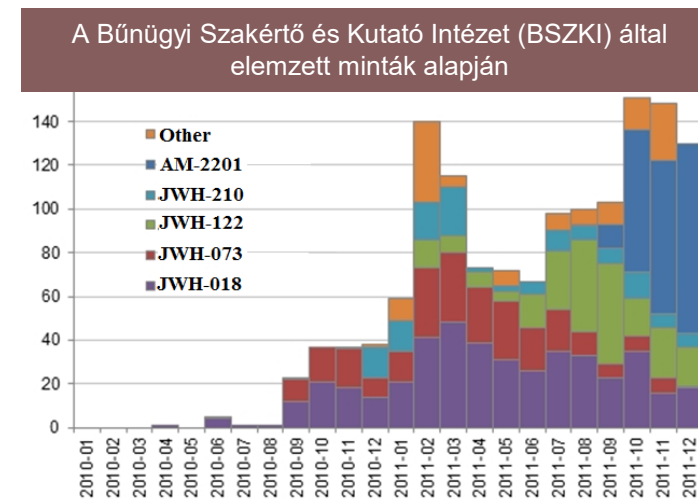

A SZINTETIKUS KANNABINOIDOK TÉRHÓDÍTÁSA

- 2012-ben Magyarországon a szintetikus kannabinoid tartalmú porok lefoglalásainak száma megduplázódott!
- 2013. májusában az EU Korai Jelzőrendszere a szintetikus kannabinoidok **84 típusát** tartotta számon!
- Az ambulanciánkon, addiktológiai osztályokon is növekvő számmal jelennek meg az ún. ”biofüves” esetek

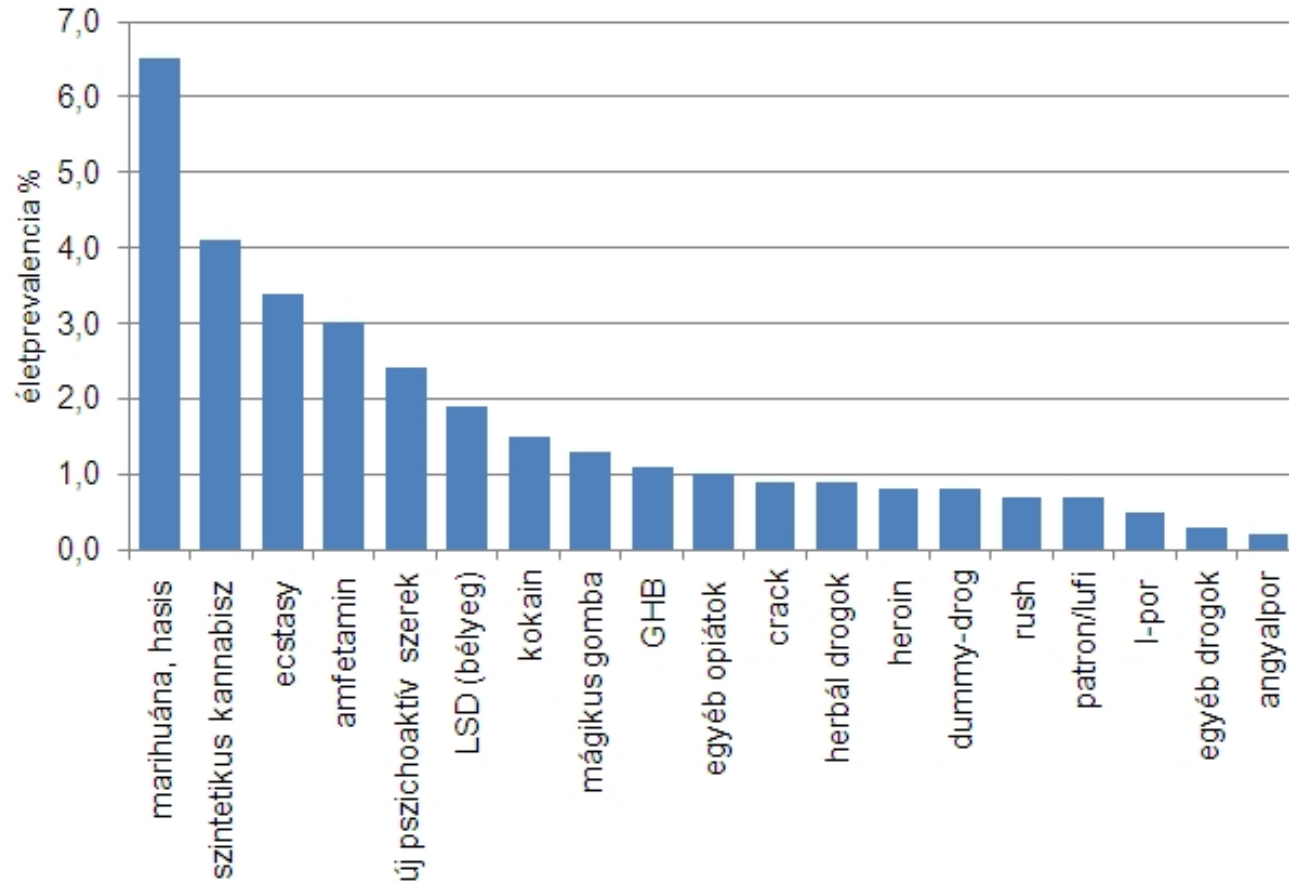

Tényleg ”bio”?
Acetonnal átitatott,
szintetikus fehér por, némi
növényi törmelékkel
összekeverve...

AZ ÁLTALÁNOS POPULÁCIÓ SZERHASZNÁLATA

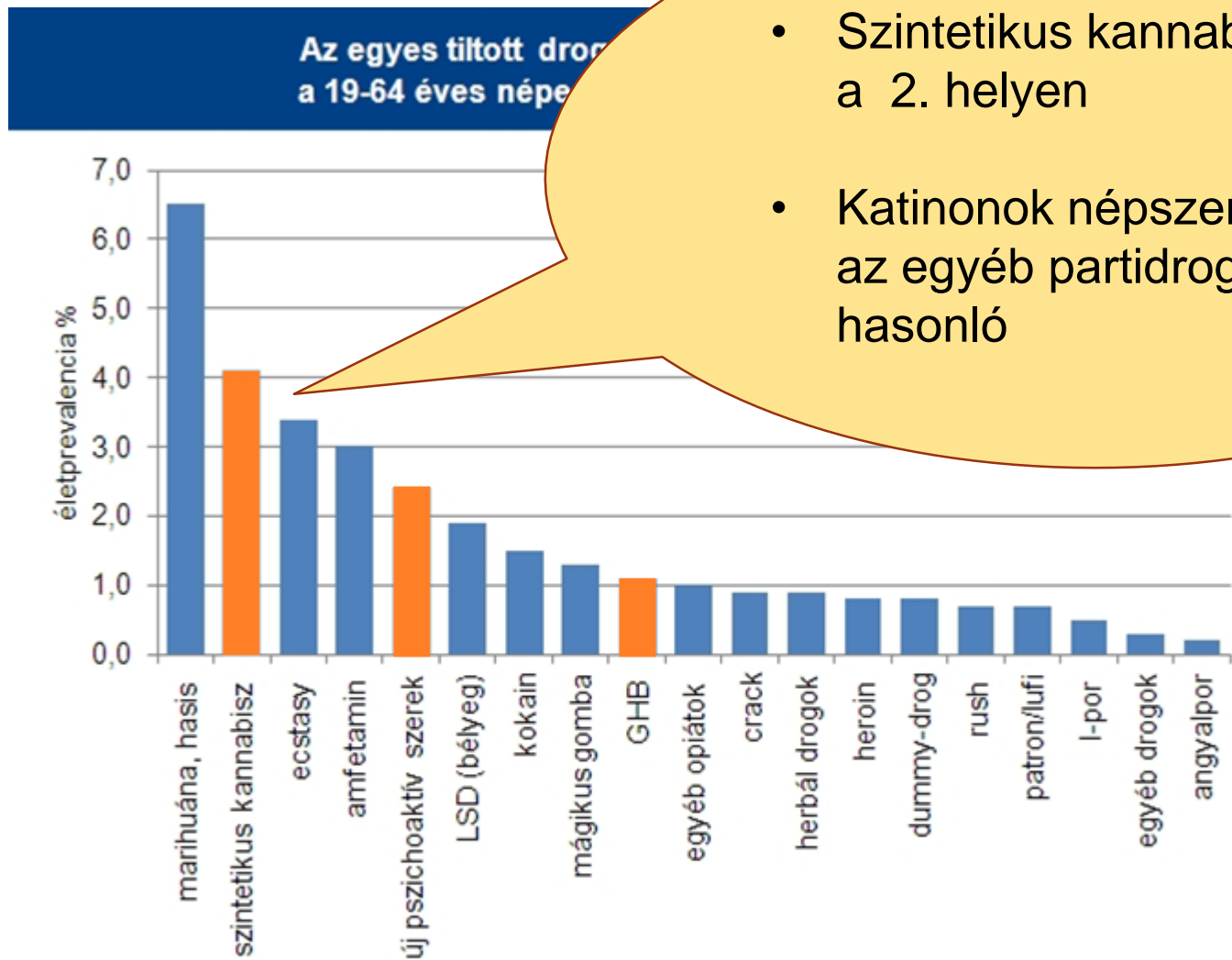
Az egyes tiltott drogok életprevalencia értéke a 19-64 éves népesség körében, 2013-ban (%)

Forrás: Paksi 2013b
Nemzeti Drog Fókuszpont – Éves Jelentés 2014

AZ ÁLTALÁNOS POPULÁCIÓ SZERHASZNÁLATA

- Szintetikus kannabinoidok a 2. helyen
- Katinonok népszerűsége az egyéb partidrogokéhoz hasonló

AZ INTERNET KORA

- **Internet:** információszerzés és beszerzés forrása
 - **Fórumok:** pl. DAATH.hu: élménybeszámolók
 - **Web-shopok:** folyamatosan vándorló szerverek
 - **Videómegosztók:** oktató videók: csinálj magadnak drogot!
 - **Sötét internet:** nehezen lenyomozható szerverek (fekete drog és gyógyszerpiac)
- **Közösségi média:** Mackey és Liang (2013) kutatása:
 - 4 közösségi oldalon (Facebook, Twitter, Google+ és MySpace) hirdettek egy fiktív linket, ahol mintha illegális drogokat lehetett volna online venni
 - 10 hónap alatt 2795-en látogatták meg a hirdetett oldalt
 - Egyik oldalon sem jelentett problémát a hirdetés elhelyezése

Nincs megfelelő monitorozás,
moderálás

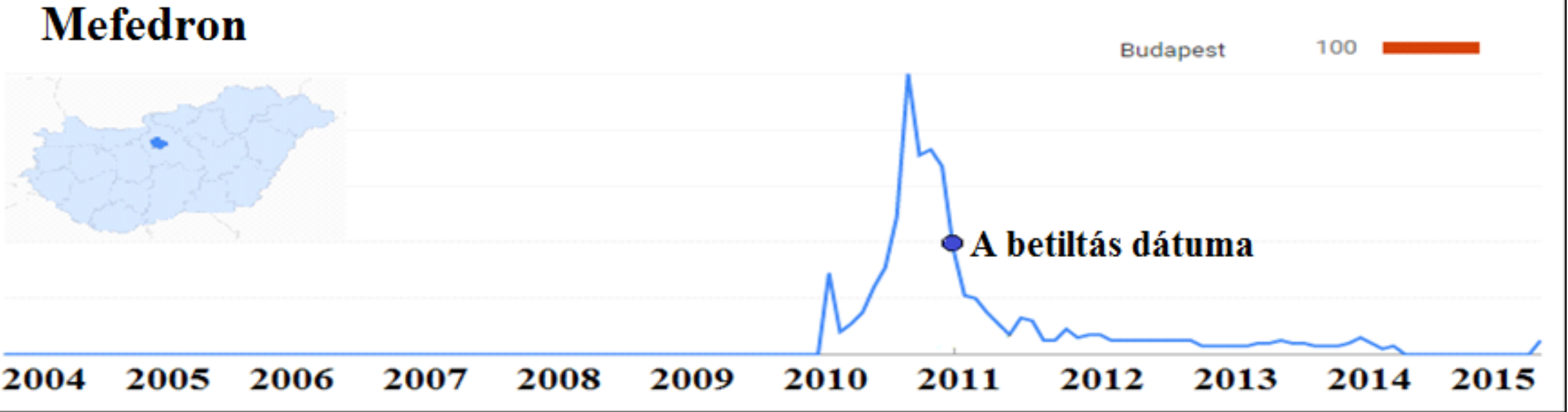
AZ INTERNET KORA

- **Webes rákeresések:** társadalmi érdeklődés jelzői (lehetséges epidemiológiai indikátor)
- **Google Trends:** pl. dengue-láz, influenza és ebola járványok azonosítására
- Google Trends használata **ÚPSZekkel kapcsolatos rákeresések** alapján
 - Pl. Mefedron népszerűségének alakulása
 - Pl. GHB-s rákeresések összefüggése a toxikológiai esetek számával

AZ INTERNET KORA

Mefedron

VIRTUÁLIS TEREK A PREVENCIÓBAN

VIRTUÁLIS TEREK A PREVENCIÓBAN

ELŐNYÖK:

- **Képesek elérni** olyan személyeket is, akik más körülmények között nem találkozoznának hasonló kezdeményezésekkel, valamint nem keresnének tényleges szakmai segítséget.
- **Anonim** jellegükkel és **könnyű hozzáférhetőségükkel** válhatnak vonzóvá
 - Ez a fajta személytelenség megkönnyítheti az olyan kényes témákkal való foglalkozást, mint az illegális szerhasználat, a különböző viselkedési addikciók, vagy a kockázatos szexuális viselkedés (Turner és mtsai., 1998).
- Az ilyen jellegű intervenciók hatására jelentősen **csökken**:
 - Az alkoholfogyasztás mértéke (Hansen és mtsai., 2012)
 - A kannabiszhasználat mértéke (Lee és mtsai., 2010),
 - A kokainfogyasztás gyakorisága (Schaub és mtsai., 2012),
 - Valamint megnő a dohányzással kapcsolatos absztinencia időtartama (Strecher és mtsai., 2012).

VIRTUÁLIS TEREK A PREVENCIÓBAN

ELŐNYÖK:

- Minél **interaktívabb** az adott program, annál nagyobb hatást képes elérni a szerhasználat, illetve az egyéb rizikóviselkedések szempontjából (Civljak és mtsai., 2010).
- Az interaktivitás, illetve ehhez köthetően az **én-hatékonyság** érzése fokozza a célpopuláció bevonódását, a programmal kapcsolatos elköteleződését.
- Az önirányítottság szubjektív élménye továbbá **protektív faktornak** tekinthető:
 - Az opiátfüggőség (Zaaijer és mtsai., 2014),
 - Az alkoholfüggőség (Basiaux és mtsai., 2001),
 - A kannabiszfüggőség (Spalletta és mtsai., 2007),
 - A rendszeres dohányzás (Etter, 2010),
 - A szexfüggőség (Farré és mtsai., 2015), valamint
 - A patológiás szerencsejáték (Cunningham-Williams és mtsai., 2005) kialakulásának és progressziójának szempontjából.

VIRTUÁLIS TEREK VS. SZEMÉLYES PREVENCIÓ

- **Személyes prevenció:** Nehezen kivitelezhető a rendszeres, egyénre szabott prevenció, ami nem csupán egy-egy alkalommal, de akár egy hosszabb időszakon keresztül is a serdülők rendelkezésre állna.

Mobil- illetve web alapú programok és applikációk:

- A **nap huszonnégy órájában**, egyéni visszajelzések segítségével, interaktív módon képesek elérni a serdülők célpopulációját.

- **Költséghatékonyabbak**

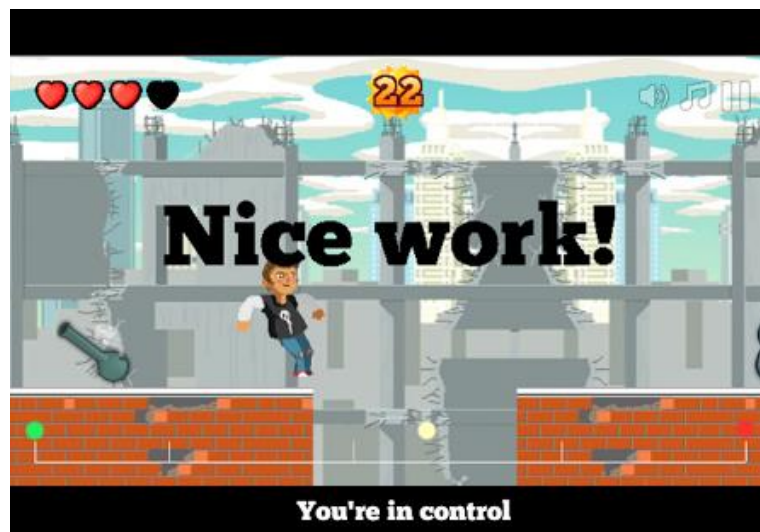
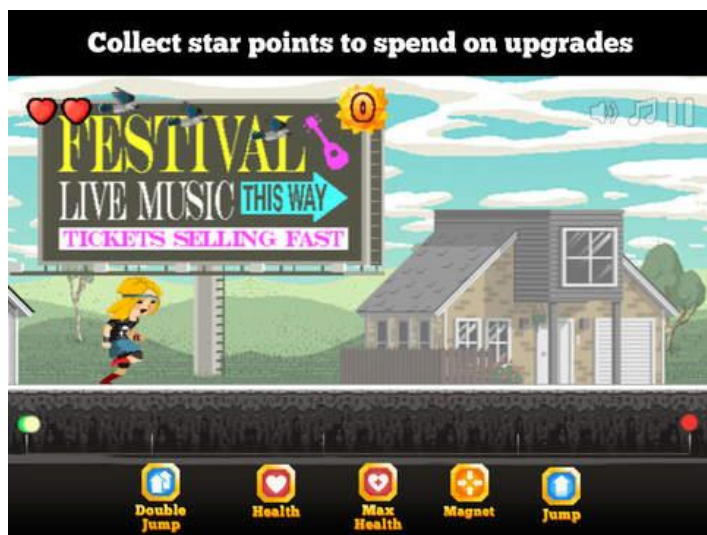
- **Kutatásmódszertani céllal** használhatóak (lásd pl. Pillanatnyi ökológiai mérés)

- Virtuális eszközök **társas izolálódást** eredményezhetnek

NÉHÁNY NEMZETKÖZI PÉLDA...

- **PURE RUSH:** Az ausztráliai Centre of Research Excellence in Mental Health and Substance Use edukatív applikációja (,endless running' típusú játék)
- **Cél:** szermentesen eljutni a fesztivál helyszínére (szerhasználat nélküli szórakozás előnyeinek bemutatása)

NÉHÁNY NEMZETKÖZI PÉLDA...

- **DRUG GUIDE:** Az amerikai Partnership for Drug-Free Kids szervezet okostelefonos alkalmazása szülőknek és fiataloknak
- **Cél:** információátadás a legális és illegális szerekről

NÉHÁNY NEMZETKÖZI PÉLDA...

- **YOUR FACE ON METH:** Az amerikai Rehabs.com projektje
- **Cél:** szembesítés a metamfetamin használat káros hatásaival, a célközönség személyes bevonásával

Ha Eötvös Loránd más életutat járt volna be...

NÉHÁNY NEMZETKÖZI PÉLDA...

- **DRUG SCENE INVESTIGATORS:** Az amerikai Rice Egyetem Center of Technology in Teaching and Learning központjának oktató játéka
- **Cél:** pszichoaktív szerekekkel kapcsolatos bűntények felderítése (interaktív információszerzés)

NÉHÁNY NEMZETKÖZI PÉLDA...

- **MOUSE PARTY:** Az amerikai Utah Egyetem Genetic Science Learning Center oktató játéka
- **Cél:** megnézni, hogy az egyes pszichoaktív szerek hogyan befolyásolják az egerek viselkedését, agyműködését

VOLTEGYSZER: MOBILIZÁLT DROGPREVENCIÓN

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

- NCSSZI (Nemzeti Család-és Szociálpolitikai Intézet)– Most már CSINI (Család-Ifjúság-és Népesedéspolitikai Intézet)

Szponzorok

- All You Can Move (AYCM)

NEMZETI CSALÁD- ÉS
SZOCIÁLPOLITIKAI INTÉZET

- WayteQ Europe Kft. **WayteQ**
EUROPE

- Scorpio Kft. **SCORPIO**

- Gilda Max Edzőközpont

PROJEKT-BEMUTATÁS

- **Volt Egy Szer** projekt:
 - A Nemzeti Család-és Szociálpolitikai Intézet pályázata (KAB-ME-15-C)
 - Virtuális és informatikai munka: MOME TechLab
 - PR tevékenység: Strategic Scope Kommunikációs Ügynökség
- Mobil-applikáció és honlap elkészülése: 2016. április 20.
- **Co-design**: 6 serdülővel folytatott rendszeres konzultáció és zárt Facebook-csoport
- Hatékonyság-vizsgálat: 2016. április közepétől:
 - 2 hónap múlva utánkövetéses adatfelvétel
 - **Minta elemszám**: a priori statisztikai erőelemzés alapján, nagymértékű statisztikai erővel számolva (vagyis legalább 0,8-as Cohen d érték, 0,5-ös w érték, 0,5-ös r érték): **400 fő**
 - 200 fő szakközépiskolából, 200 fő gimnáziumból
 - Átlagosan 33 fős osztályokkal számolva a szakközépiskolákból és a gimnáziumokból is 3 osztályt vonunk be a mintába (14, 16 és 18 éves diákokat).

PROJEKT-BEMUTATÁS

- **Volt Egy Szer** projekt:
 - Célkitűzések:
 - mind a legális, mind az illegális szerhasználat tekintetében szignifikáns javulást kívánunk előidézni az alábbi szempontokat illetően:
 - a) a már fennálló szerhasználat gyakoriságának csökkenése;
 - b) a pszichoaktív szerek veszélyeivel kapcsolatos tudás megszerzése;
 - c) a másoknak történő hatékony segítségnyújtás fejlődése;
 - d) szükség esetén az elérhető szakmai ellátással kapcsolatos tudás megszerzése
 - e) egészségtudatos magatartás (pl. testmozgás) megjelenése

APPLIKÁCIÓ BEMUTATÁSA

Vált egy Szer

www f

- Képregény
- Kvíz 🎁
- Ha ő tenné...
- Szer-tár
- Elváltóság-sokk

Alkotók

APPLIKÁCIÓ: SERDÜLŐKNEK

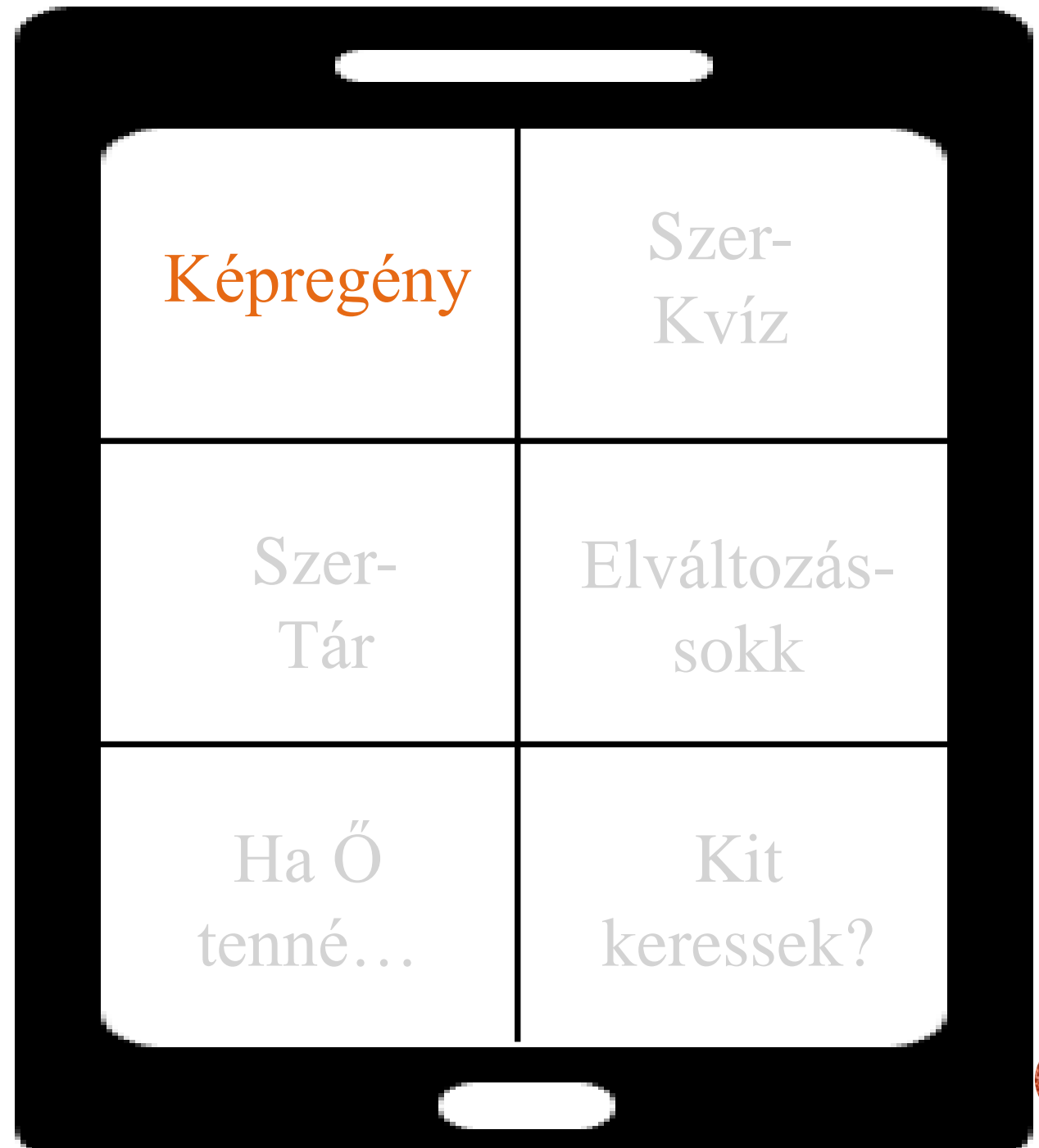
- 6 interaktív menüpont

APPLIKÁCIÓ: SERDÜLŐKNEK

▪ 1. Volt Egy Szer:

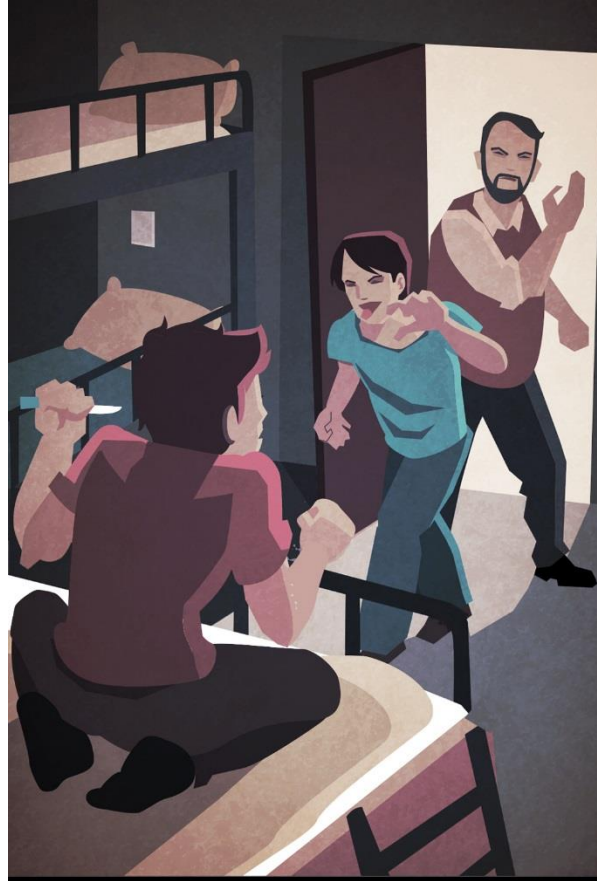
- Interaktív képregény
- 4 felépüléstörténet
 - **Ádám, a koldus**
 - Művészetterápia
 - **Ádám, a királyfi**
 - Önsegítő csoport
 - **Éva, a koldus**
 - Egyéni terápia
 - **Éva, a királylány**
 - Lovas terápia

Ádám, a koldus 1.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy fiú, akit Ádámnak hívtak.

Miután elvesztették a lakásukat, Ádám egy nevelőotthonba került... de itt nem bírta a zaklatásokat.

Ádám megszökött a nevelőotthonból, az utcán kötött ki, ahol egyre több balhéba keveredett.

Ádám egyre jobban lezüllött, a designer drogokat is kipróbálta. A pénzt utcai lopással és rablással szerezte.

Ádám, a koldus 2.

Ádám, a koldus 3.

APPLIKÁCIÓ: SERDÜLŐKNEK

■ 2. Szer-Kvíz:

- 50 kvíz-kérdésből véletlenszerűen generált **15 kérdés**
- **3 nehézségi fokozat** megállapítása ~100 serdülő válasza alapján
- Szerhasználattal kapcsolatos **tévhitek feloszlata**sa!
- **Motiváció:** 100%-os teszt-eredmény esetén ingyen kupon beváltása (pl. tánctanulás, kávéterem, extrém-sport, stb.)

Eddigi partnerek száma az országban:

15 edzőközpont

8 harcművészetet oktató központ

5 paintball központ

1 táncstúdió

1 hegyi-vezetéssel foglalkozó szervezet

1 lézerharc központ

1 falmászó központ

Szer-
Kvíz

Képregény

tenné...

Kit
keressek?

APPLIKÁCIÓ: SERDÜLŐKNEK

■ 2. Szer-Kvíz:

- 50 kvíz-kérdésből véletlenszerűen generált **15 kérdés**
- **3 nehézségi fokozat** megállapítása ~100 serdülő válasza alapján
- Szerhasználattal kapcsolatos **tévhitek feloszlata!**
- **Motiváció:** 100%-os teszt-eredmény esetén ingyen kupon beváltása (pl. tánctanulás, k... terem, extrém-sport, stb.)

Képregény

Szer-
Kvíz

Résztevő városok:

Budapest
Debrecen
Győr
Hajdúszoboszló
Karcag
Kecskemét
Mikepércs

Miskolc
Nyíregyháza
Pécs
Solymár
Szentendre
Székesfehérvár
Tököl
Törökbálint

tenné...

Kit
keressek?

SZER-KVÍZ: GYAKORI TÉVHITEK ELOSZLATÁSA

- Mit gondolsz, kortársaid hány százaléka próbálta már ki életében legalább egyszer a füvet (kannabiszt)?
 - A) 19%
 - B) 30%
 - C) 60%

SZER-KVÍZ: GYAKORI TÉVHITEK ELOSZLATÁSA

- Mit gondolsz, kortársaid hány százaléka próbálta már ki életében legalább egyszer a füvet (kannabiszt)?

A) 19%

B) 30%

C) 60%

- **Visszajelzés:** Az iskoláskorúak körében 4 évente végzett ESPAD (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs) vizsgálat eredményei szerint kortársaid 19%-a próbálta ki a füvet.

SZER-KVÍZ: GYAKORI TÉVHITEK ELOSZLATÁSA

☰ i

Milyen veszélyekkel járhat a hallucinogén szerek (pl. LSD, varázsgomba, meszkalin) használata?

Visszatérő hallucinációk droghasználat nélkül is

A valóság és a hallucinációk összemosódása

Mindkettő

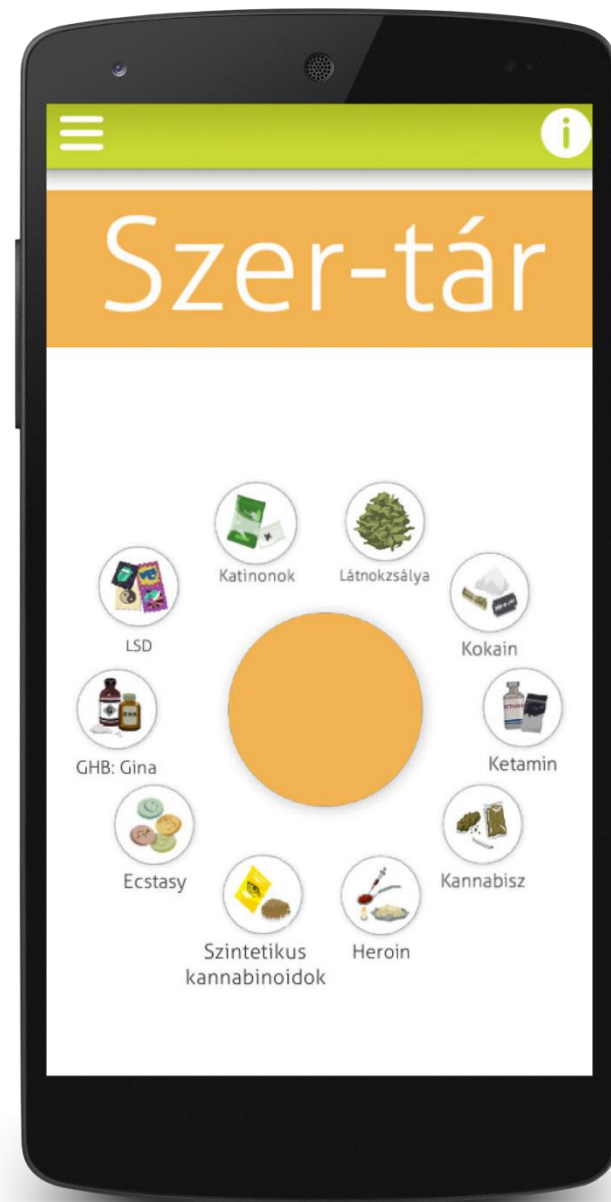
APPLIKÁCIÓ: SERDÜLŐKNEK

▪ 3. Szer-Tár:

- **Választható szerek** (klasszikus, designer) képe egy asztalon ~ rendőrségi lefoglalás
- Szer kiválasztása után **4 menüpont** megjelenése:
 - Adott szer **története**
 - Adott szer **hatóanyaga**
 - Adott szer **vágyott és nem kívánt hatásai**
 - Adott szer ismert **veszélyei**

SZER-TÁR KÉPEKBEN

APPLIKÁCIÓ: SERDÜLŐKNEK

▪ 4. Elváltozások:

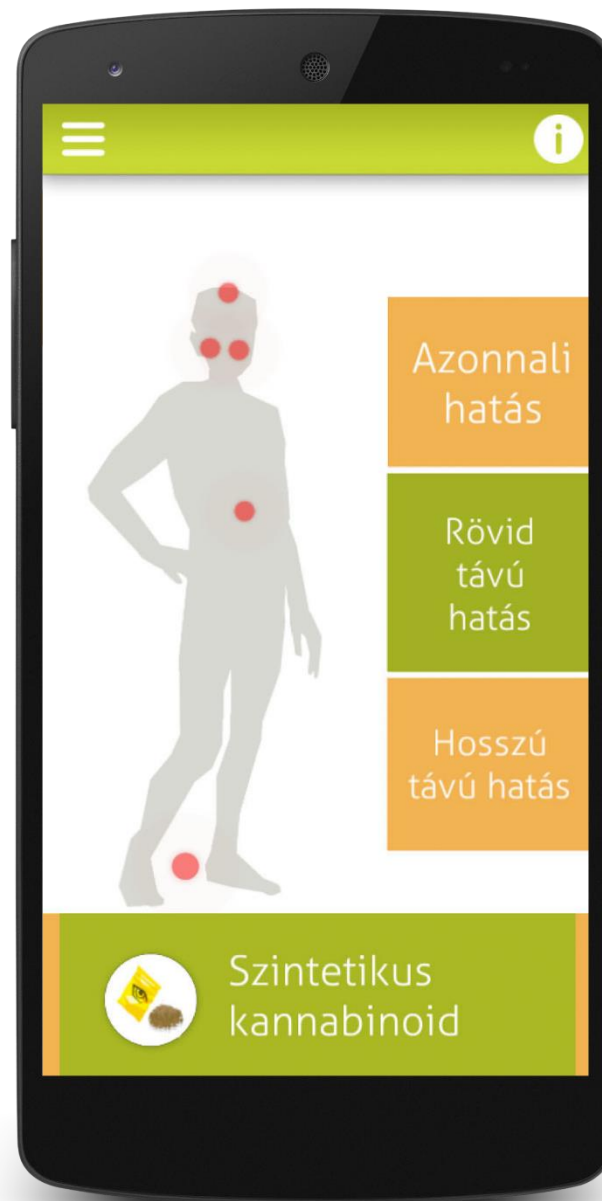
- Választható szerek listája
- Szer kiválasztása esetén:
 - Adott szer **testre gyakorolt hatásai**
 - **Interaktív grafika:** dózis, szerhasználat rendszerességének növelése csúszka segítségével

Testi elváltozások

ELVÁLTOZÁS-SOKK

APPLIKÁCIÓ: SERDÜLŐKNEK

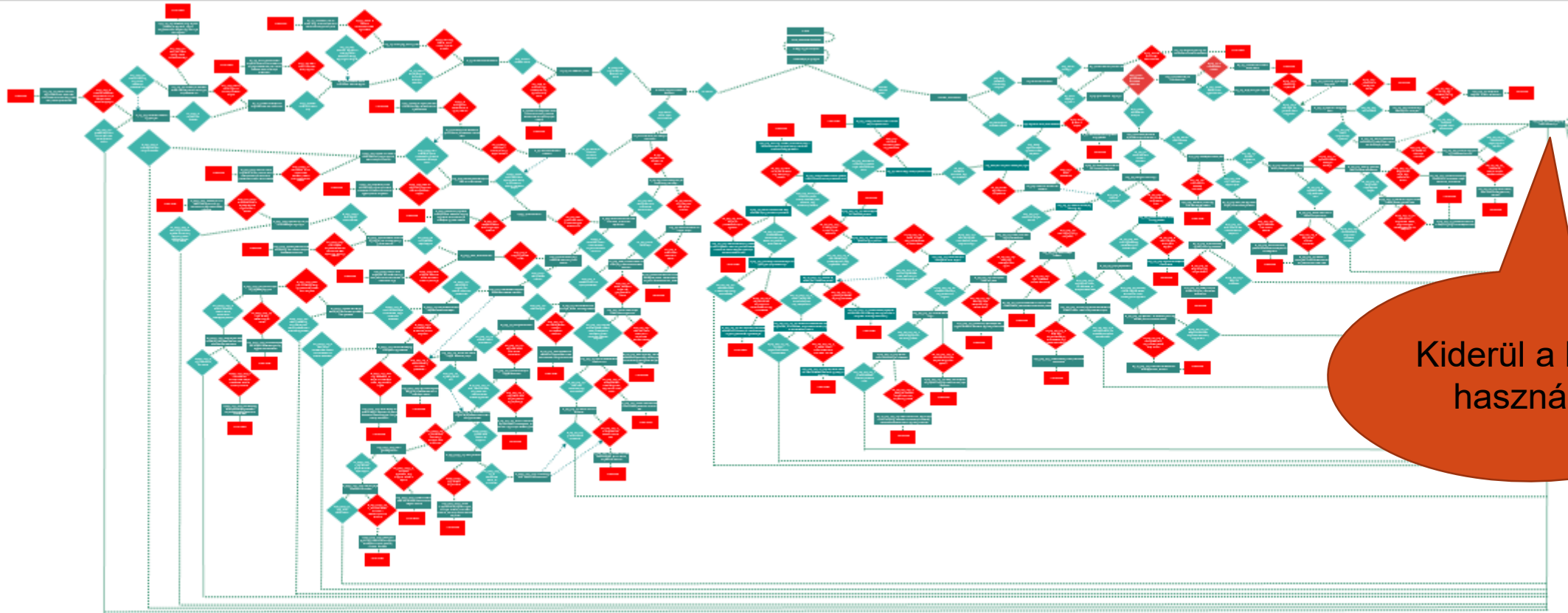
▪ 5. Ha Ő tenné...:

- Interaktív dialógusrendszer
- Virtuális beszédpartner
 - Egy biofű/műfű használó

Cél: meggyőzni az illetőt a szerhasználat csökkentésére/abbahagyására választható mondatok segítségével

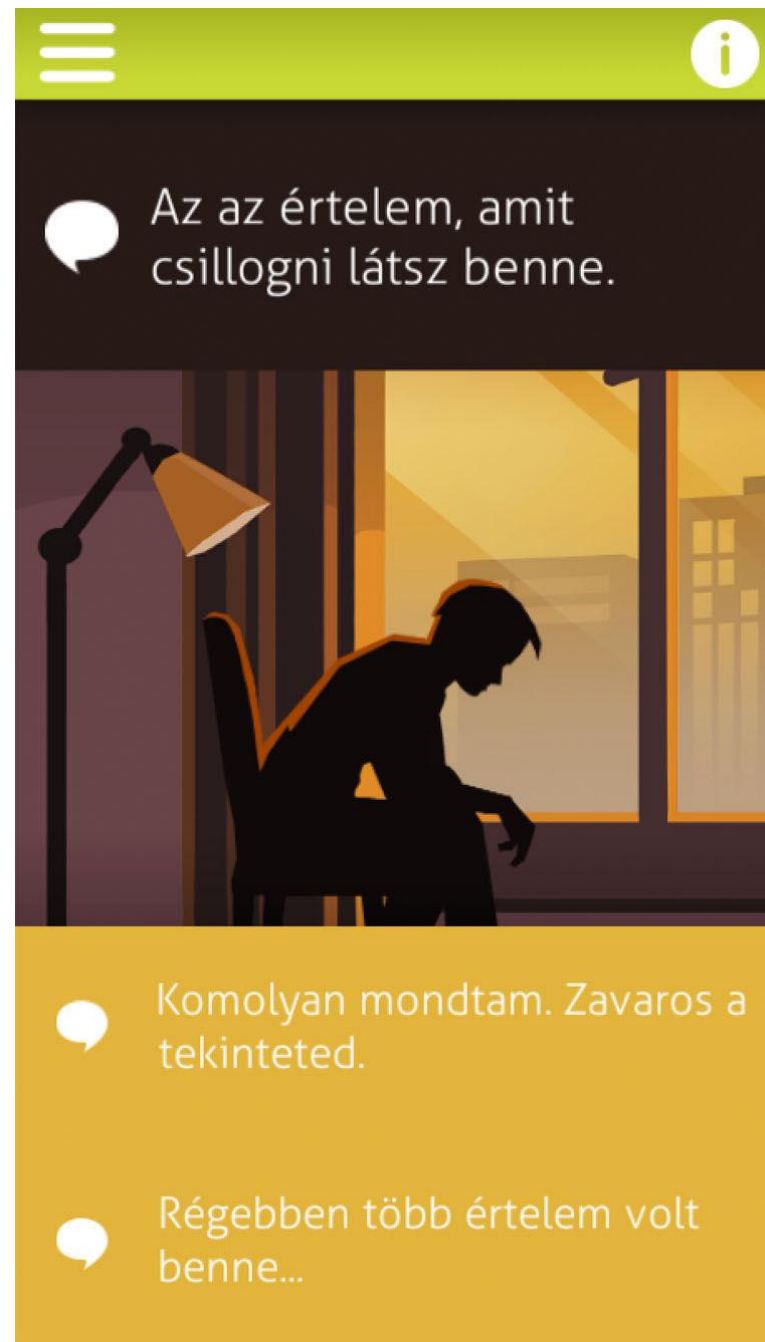
HA Ő TENNÉ...: GRÁFSZERŰ

Kiderül a biofű
használat

HA Ő TENNÉ... KÉPEN

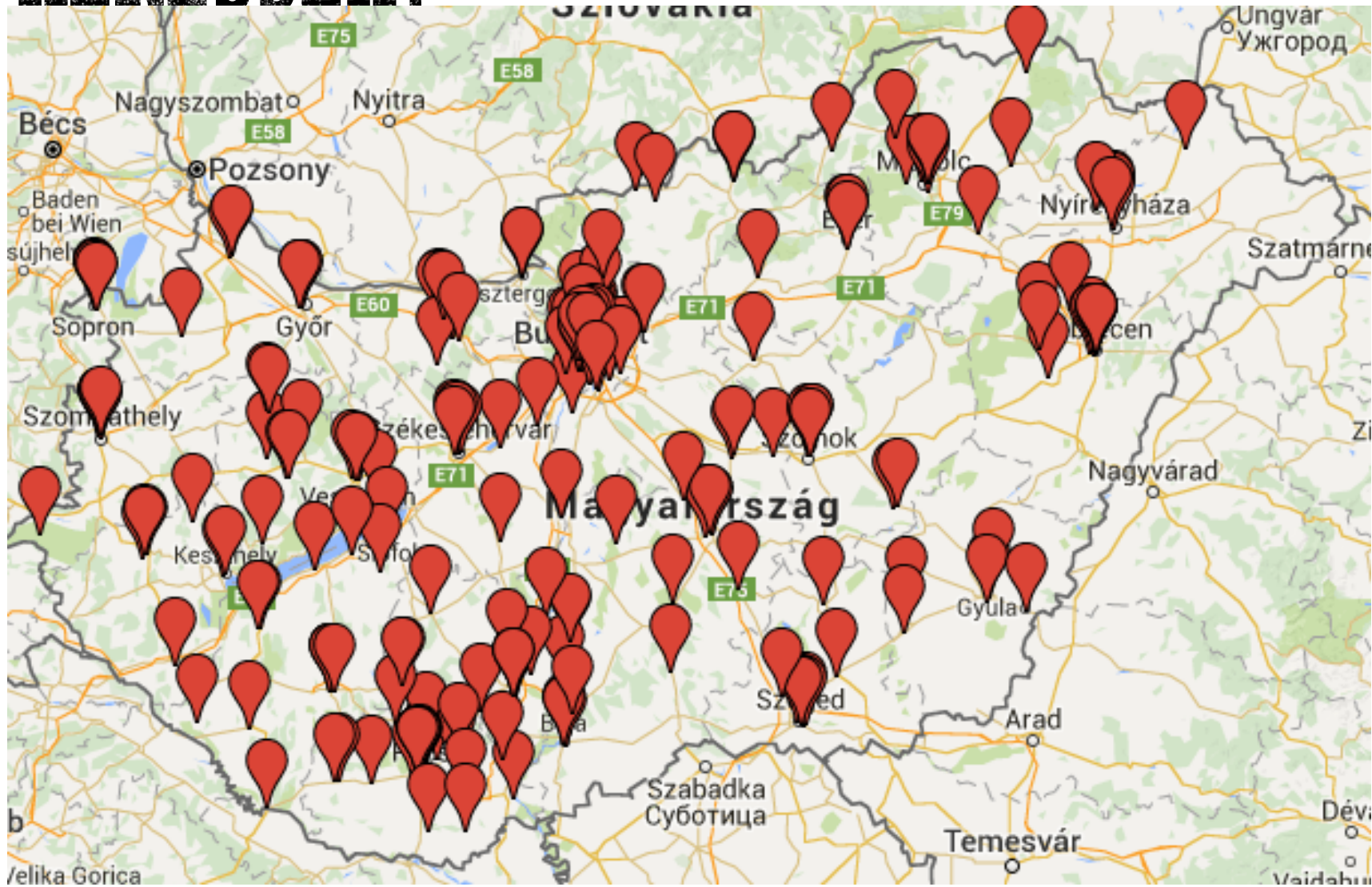

APPLIKÁCIÓ: SERDÜLŐKNEK

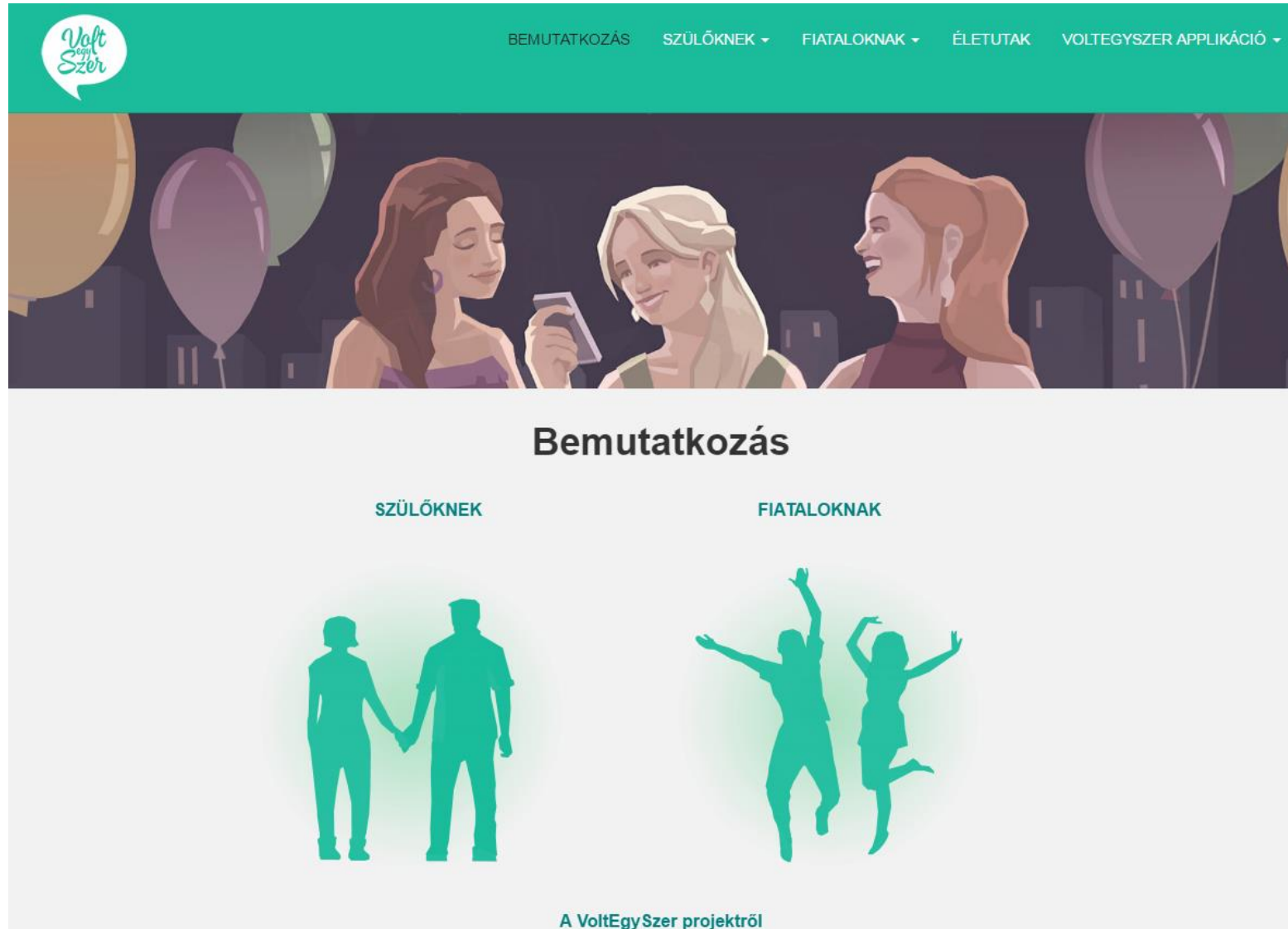
- **6. Kit keressek?:**
 - Magyarországon elérhető kezelőhelyek
 - Megye, város, irányítószám szerint
 - Ambulanciák, osztályok
 - Önsegítő csoportok

KIT KERESSEK?

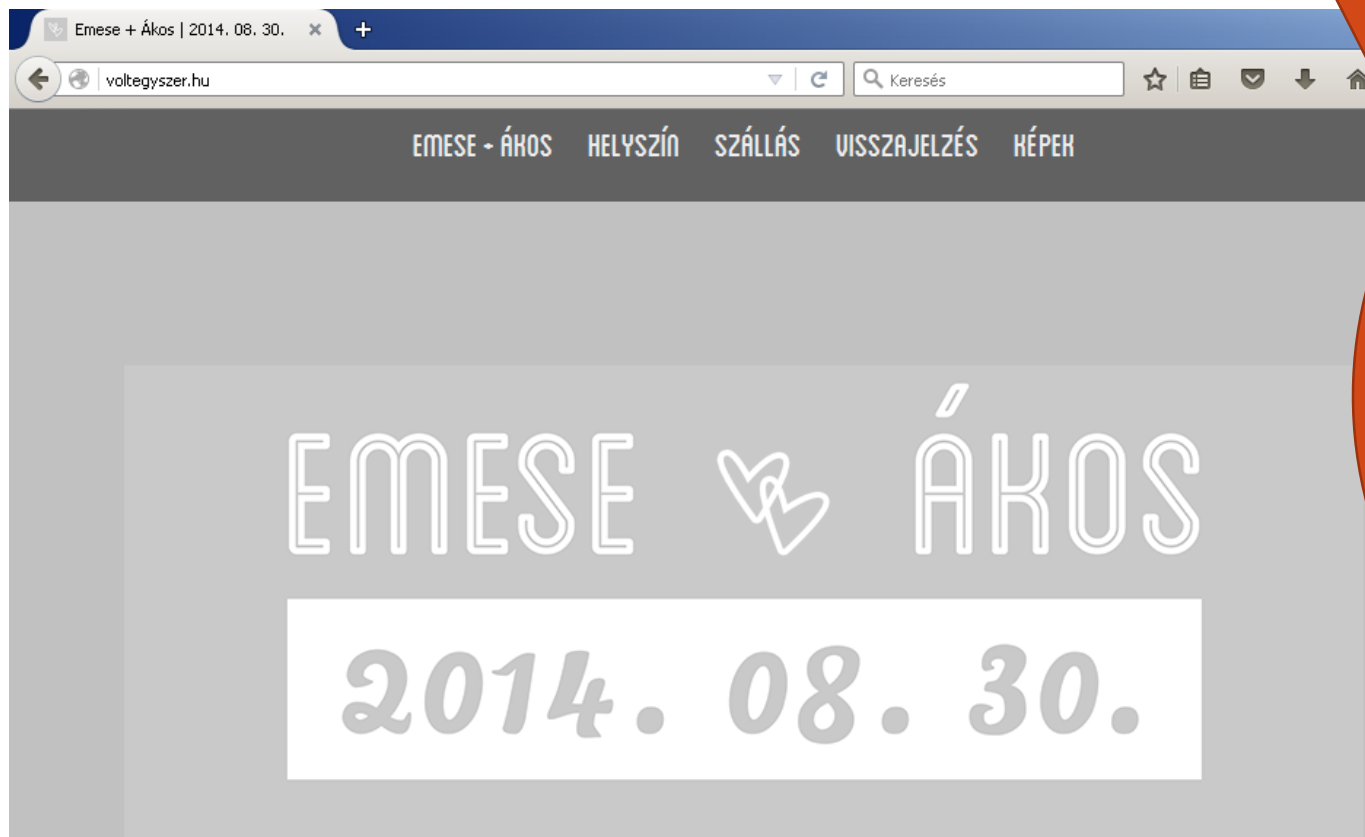

HONLAP BEMUTATÁSA

HONLAP BEMUTATÁSA: SERDÜLŐKNEK ÉS KAMASZOKNAK

- Kezdeti problémák: A voltegyszer.hu foglalt domainje
 - Emese és Ákos szerelme akadályozta a projektet!

Ezért végül:

www.voltegyszer.com

FB:

<https://www.facebook.com/Volt-Egy-Szer-478167832355143/?fref=ts>

HONLAP BEMUTATÁSA: SERDÜLŐKNEK ÉS SZÜLŐKNEK

Serdülőknek

- 3 kiegészítő menüpont:
 - **Hogy állok?**
 - **Önjellemzős szűrőtesztek**
 - **Alkoholhasználat Zavarainak Szűrőtesztje** (AUDIT: Saunders és mtsai., 1993)
 - **Kannabisz Abúzus Szűrőteszt** (CAST: Legleye és mtsai., 2007)
 - **Droghasználat Zavarainak Szűrőtesztje** (DUDIT: Berman és mtsai., 2005).
 - **Kit keressek?**
 - **Válassz mást!**
 - A szerhasználat alternatívái a kívánt hatás szerint

Szülőknek

- 5 menüpont
 - **Jelek**
 - Differenciáldiagnosztikai táblázat
 - **Serdülőkor**
 - Pszichoedukatív információk
 - **Család és szerhasználat**
 - Családi háttér, családdinamika
 - Érzések és gondolatok (dialógus)
 - **Kit keressek?**
 - Elérhető kezelőhelyek
 - Szülőcsoportok
 - Családterápiák

HONLAP BEMUTATÁSA: SERDÜLŐKNEK ÉS SZÜLŐKNEK

Serdülőknek

- 2 kiegészítő menüpont:
 - **Hogy állok?**
 - **Önjellemzős szűrőtesztek**
 - **Alkoholhasználat Zavarainak Szűrőtesztje** (AUDIT: Saunders és mtsai., 1993)
 - **Kannabisz Abúzus Szűrőteszt** (CAST: Legleye és mtsai., 2007)
 - **Droghasználat Zavarainak Szűrőtesztje** (DUDIT: Berman és mtsai., 2005).
 - **Kit keressek?**
 - **Válassz mást!**
 - **A szerhasználat alternatívái a kívánt hatás szerint**

Szülőknek

- 5 menüpont
 - **Jelek**
 - **Differenciáldiagnosztikai táblázat**
 - **A serdülőkorról...**
 - **Pszichoedukatív információk**
 - **Család és szerhasználat**
 - **Családi háttér, családdinamika**
 - **Érzések és gondolatok**
 - **Kit keressek?**
 - **Elérhető kezelőhelyek**
 - **Szülőcsoportok**
 - **Családterápiák**

HONLAP BEMUTATÁSA: ÉLETUTAK

Életutak

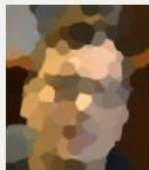
Ebben a folyamatosan bővülő menüpontban szerhasználókkal készült **videóinterjúkat** láthatnak, láthatnak. A videóinterjúk nézése során érdemes odafigyelni arra, hogy mik azok a jellegzetességek, amik majdnem minden vagy minden szerhasználónál megfigyelhetők, illetve mik azok a specifikus jegyek, amik csak egy adott szerhez vagy szerhasználóhoz kötődnek.

Első interjú:

Egy **opiátfüggő nő** beszél életéről

Második interjú:

Egy **kannabiszt használó férfi** mesél balesetéről

KITEKINTÉS: TERVEK, ÚJ PROGRAMOK

WELCOME
TO THE
FUTURE

SZABADULÓSZOBA

- Munkacímek: Tudat-törő, Mind-breaker
- XIII. kerületi Prevenációs Központ helyszínén
 - **Cél:** Független egyén tudatából kijutni
 - Megismerni a függők életútját, emlékeit, sóvárgását

WEBES JÁTÉK

- A regisztrált felhasználók 10 héten keresztül küldetéseket kapnak
- **Cél:** Testreszabható avatar pontszámainak növelése
- Játék végén a legmagasabb pontszámot elérők sorsoláson vesznek részt

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!
KAPITANYMATE@VIPMAIL.HU
M.GABRILOVICS@GMAIL.COM

NYBY

MOMETECHLAB

VOLT
EGY
SZER

Ingyenesen letölthető a A Nyíró Gyula Kórház-Országos Pszichiátriai és Addiktológiai Intézet (OPAI) Drogambulancia és Prevenció Központ, és a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem - Kreatív Technológia Labor (MOME TechLab) közös

drogprevenció mobil alkalmazása.

Available on the App Store

voltegyyszer.com

Available on the Google play

A projekt az Emberi Erőforrások Minisztériumának és a Család-, Ifjúság- és Népességpolitikai Intézet támogatásával valósult meg.

